

Aan Deelnemers Themabijeenkomsten Erfafspoeling
 In het kader van Communicatieplan Erfafspoeling, een project van de gezamenlijke waterschappen
 Organisatie Werkgroep Erfafspoeling, LTO, PLTON en Broos Water BV
 Betreft Verslag themabijeenkomsten

In de afgelopen jaren heeft de landelijke werkgroep Erfafspoeling (een samenwerking van alle waterschappen, de Unie van waterschappen, Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer en Rijkswaterstaat Waterdienst) veel aandacht besteed aan erfafspoeling op veehouderijbedrijven.

Het Communicatieplan Erfafspoeling heeft als doel om diverse doelgroepen (agrariërs, gemeenten, toezichthouders en de industrie) te informeren over de problematiek en de omvang van erfafspoelwater en de aanbevelingen die de werkgroep doet om de verontreinigingen van het oppervlaktewater te voorkomen. In het kader van het Communicatieplan Erfafspoeling zijn voor bestuurders en portefeuillehouders in februari en maart een viertal themabijeenkomsten over erfafspoeling georganiseerd.

Datum	Tijdstip	Locatie	Inleiders
15 februari `11	13.00 - 16.30 uur	Waterschap Vallei & Eem Fokkerstraat 16 3833 LD LEUSDEN	Franc Winterkamp, Wessel Doorn en Jan Broos
16 februari `11	13.00 - 16.30 uur	Waterschap Reest en Wieden RWZI Hesselterlandweg 79 7942 HZ MEPPPEL	Franc Winterkamp, Harrie de Lang en Jan Broos
01 maart `11	13.00 - 16.30 uur	Van der Valk Vught Bosscheweg 2 5261 AA VUGHT	Franc Winterkamp, Minke Lagerwerf en Jan Broos
02 maart `11	13.00 - 16.30 uur	Waterschap Hollandse Delta Handelsweg 100 2988 DC RIDDERKERK	Franc Winterkamp, Harrie de Lang en Jan Broos

Door LTO/ZLTO is de regio/indeling gemaakt en zijn de uitnodigingen met het programma verstuurd. Het programma was als volgt:

13.00 uur	Ontvangst met koffie
13.30 uur	Welkomstwoord door de dagvoorzitter
13.35 uur	Erfafspoeling, een reis van het verleden naar het heden Door Franc Winterkamp, voorzitter werkgroep Erfafspoeling
14.00 uur	Erfafspoeling, de problematiek en achtergronden Door een lid van de begeleidingsgroep Communicatieplan
14.30 uur	Praktijkcase: Maatregelen en voorzieningen voor erfafspoelwater in de praktijk. Door Jan Broos, adviseur Broos Water BV
15.15 uur	Discussie en vragen
16.00 uur	Afsluiting door de dagvoorzitter

Het aantal deelnemers aan de verschillende bijeenkomsten waren:

Bijeenkomst in Leusden:	24 deelnemers	
Bijeenkomst in Meppel:	32 deelnemers	
Bijeenkomst in Vught:	52 deelnemers	
Bijeenkomst in Ridderkerk	17 deelnemers	Totaal: 125 deelnemers

Samenvatting - belangrijkste conclusies

- De milieubelasting door erfafspoelwater wordt primair veroorzaakt door perssappen en percolaat die vanuit een opslag met ruwvoer en bijproducten vrijkomen in combinatie met onvoldoende goede landbouwpraktijk op het erf.
- In het Activiteitenbesluit wordt een middelvoorschrift voor erfafspoeling opgenomen. De essentie is dat vrijkomende vloeistoffen (perssappen en percolaat) uit een opslag met voer, mest en verharding opgevangen moeten worden in een gesloten opvangvoorziening zonder overloop naar het oppervlaktewater. De inhoud mag het gehele jaar door over de percelen verspreid worden (niet op een punt), mits vermenging met mest wordt voorkomen.
- Door waterschappen en agrariërs zijn sinds 2005 maatregelen in pilots getest, zoals: nageschakelde voorzieningen (buffersloot, cascade, helofytenfilters, e.d). Deze bleken een onvoldoende zeker zuiveringseffect te hebben en zijn niet als afdoende maatregelen in het Activiteitenbesluit opgenomen.
- In het huidige concept Activiteitenbesluit is voor bestaande voeropslagen voor gras- en snijmaïs de overgangperiode van toepassing. Na de overgangperiode moet het middelvoorschrift ook bij deze opslagen aanwezig zijn. Het Activiteitenbesluit voorziet in de mogelijkheid om alternatieven voor het middelvoorschrift aan te dragen, mits deze voldoende getoetst en onderbouwd zijn en tenminste gelijkwaardig zijn aan het middelvoorschrift.
- In het algemeen wordt de problematiek van erfafspoeling (lees perssappen en percolaat) in de sector wel onderkend, echter men heeft de indruk dat het probleem zich niet verhoudt met die van andere bronnen. De waterkwaliteit zal volgens de sector door maatregelen voor erfafspoeling niet veel verbeteren.

Achtergrondinformatie bij de presentaties (in bijlage)

De landelijke werkgroep Erfafspoeling (Unie v. Ws) heeft onderzoek gedaan naar de problematiek en de omvang van erfafspoeling. Uit het onderzoek blijkt dat erfafspoelwater op (melk)veehouderijbedrijven relatief een grote bron van verontreiniging vormt voor het ontvangende oppervlaktewater. De verontreiniging ontstaat wanneer hemelwater op het verharde erf in contact komt met onder andere voer(resten), mest(resten), perssappen en rechtstreeks afstroomt. Op grond van deze bevindingen heeft de werkgroep aanbevelingen geformuleerd die naar verwachting opgenomen zullen worden in het Activiteitenbesluit. Voor veehouderijbedrijven zal dit betekenen dat zij (op termijn) aanpassingen in de erfsituatie moeten aanbrengen. Vooruitlopend op het nieuwe Activiteitenbesluit hebben de waterschappen het Communicatieplan Erfafspoeling in uitvoering gebracht. In het kader van het plan zijn voor bestuurders en portefeuillehouders in februari en maart een viertal themabijeenkomsten georganiseerd.

KRW doelen voor waterkwaliteit niet gehaald.

In 2000 hebben de landen van de Europese Unie in de Kaderrichtlijn Water (KRW) met elkaar afgesproken dat de ecologische en de chemische waterkwaliteit van grond- en oppervlaktewater in 2015 van goede kwaliteit moet zijn. De tussentijdse rapportages laten zien dat de waterkwaliteit in Nederland, ondanks allerlei inspanningen, nog niet op het gewenste niveau is. De bestaande maatregelen blijken onvoldoende effectief te zijn. Het niet behalen van de KRW-doelen heeft voor overheden en bedrijven grote (financiële) gevolgen. Voor de waterschappen is dit reden om in te zetten op het verbeteren van de waterkwaliteit in de Nederlandse watersystemen.

Erfafspoelwater levert belangrijke bijdrage.

Een van de knelpunt, die het behalen van de KRW-doelen in de weg staat, is erfafspoelwater op veehouderijbedrijven. Onderzoek van de landelijke Werkgroep Erfafspoeling toont aan dat erfafspoeling op lokaal niveau voor een verslechtering van de waterkwaliteit zorgt. De verontreiniging ontstaat wanneer hemelwater op het verharde erf in contact komt met o.a. voer (resten), mest(resten), perssappen en percolaat en rechtstreeks naar het oppervlaktewater afstroomt. Vooral het rotten van de organische stof in hoge concentraties veroorzaakt problemen: zuurstofverbruik (ve) en aanvoer van voedingsstoffen als stikstof en fosfaat. Omgerekend naar

vervuilingseenheden (ve) wordt gemiddeld 85 ve per jaar geloosd. Ter vergelijking: een huishouden loost 3 ve per jaar op het riool of IBA-systeem (kosten circa € 150 per gezin per jaar). Er bestaan grote verschillen tussen de bedrijven en de regio's. In 2008 is onderzoek gedaan naar de kwaliteit van erfafspoelwater op 'schone' veehouderijbedrijven. Deze bedrijven hebben maatregelen en voorzieningen voor erfafspoelwater genomen. Uit dit onderzoek blijkt dat, ook al zien de bedrijven er uiterlijk netjes en schoon uit en dragen maatregelen en voorzieningen bij aan het verminderen van de emissie vanaf het boerenetf, er nog steeds sprake kan zijn van een te hoge milieubelasting. Gemiddeld bedraagt de lozing op 'schone' bedrijven 75 ve per jaar. Dit wordt primair veroorzaakt door perssappen en percolaat uit de opslag van ruwvoer en bijproducten in combinatie met onvoldoende goede landbouwpraktijk op het erf. Verwacht mag worden dat bij niet bezemschone bedrijven er hogere gehalten aan ve af kunnen spoelen. Daarnaast heeft het Ministerie van Infrastructuur en Milieu in 2008 uit onderzoek vastgesteld dat erfafspoeling ook leidt tot een lichte verontreiniging van het grondwater.

Ervaring uit pilot projecten

Tussen 2003 en 2009 hebben diverse waterschappen pilotprojecten uitgevoerd met nageschakelde voorzieningen voor erfafspoelwater. Het betreft hier agrowadi's, helofytenfilters, bezinksloten en cascadegreppels. Het doel hiervan was onderzoek te doen naar de praktische haalbaarheid, het functioneren en de effectiviteit van deze 'end-of-pipe' oplossingen. Het idee hierachter is om, met minimale aanpassingen op het erf en als laatste stap, erfafspoelwater te zuiveren en of te behandelen waardoor een acceptabele lozing naar het oppervlaktewater ontstaat. De maatregelen zijn vergeleken met de restlozing van een IBA van 11 ve (is referentiewaarde, geen norm!). De conclusie uit de pilots is dat nageschakelde voorzieningen voor erfafspoelwater onvoldoende robuust, stabiel en betrouwbaar zijn. Er is geen systeem dat onder alle omstandigheden goed werkt en voldoende garantie biedt om tot een acceptabel lozing in het oppervlaktewater te komen. Voor de waterschappen is dit aanleiding om nageschakelde voorzieningen niet als dé oplossing voor erfafspoelwater te zien. Daarnaast is het verbod van bodemlozingen voor het ministerie van Infrastructuur en Milieu aanleiding om nageschakelde voorzieningen zonder bodemafdichting als oplossing voor erfafspoelwater toe te staan. Zowel de waterschappen als het ministerie zien om genoemde redenen de nageschakelde voorziening niet als een mogelijke maatregel in het Activiteitenbesluit.

Voorkomen erfafspoeling vraagt maatregelen

Op basis van het Lozingenbesluit open teelt en veehouderij (LOTV, 2000) is het lozen van verontreinigd hemelwater vanaf erven (lees: perssappen en percolaat uit de voeropslag) niet toegestaan. Het bovenstaande maakt duidelijk dat dergelijke lozingen nog steeds plaatsvinden. Zowel de waterschappen als het ministerie streven hetzelfde doel na, namelijk het beschermen van de bodem en het oppervlaktewater tegen verontreinigingen afkomstig van het agrarische bedrijf. Op dit moment wordt het Activiteitenbesluit uitgebreid met regels voor de landbouw. Het streven is om hierin een middelvoorschrift voor erfafspoeling op te nemen. De essentie is dat op termijn alle vrijkomende vloeistoffen (perssappen en percolaat) uit een opslag met verharding opgevangen moeten worden in een gesloten opvangvoorziening zonder overloop naar het oppervlaktewater. De inhoud mag het gehele jaar door over de percelen verspreid worden (niet op een punt), mist vermenging met mest wordt voorkomen. Bij opslag zonder verharding wordt een absorberende onderlaag voorgeschreven. Naar verwachting treedt het Activiteitenbesluit in 2012 in werking. Hierin is opgenomen op welk termijn de sector aan bepaalde maatregelen moet voldoen. Het Activiteitenbesluit biedt ruimte voor het aandragen van alternatieve maatregelen, mits deze tenminste gelijkwaardig zijn aan het gestelde voorschrift. Bij het opvangen van perssappen en percolaat is het belangrijk om het 'vuile' deel zo klein mogelijk te houden en een strikte scheiding aan te brengen tussen 'schoon' en 'vuil' (= compartimenteren). Geschat wordt dat per voeropslag een opslagcapaciteit nodig is van 100 tot 150 m³ per jaar, echter dit is afhankelijk van tal van factoren (o.a. afmeting opslag, compartimentering, frequentie van uitrijden en management).

Duscussie, vragen en antwoord

1) Hoe verhoudt zich het probleem van erfafspoelwater ten opzichte van andere bronnen?

Voor het behalen van de KRW-doelen in 2015 worden in Nederland diverse bronnen, die bijdragen aan het verontreinigen van het oppervlaktewater, zo doelmatig mogelijk aangepakt. Zo worden de rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi) en overstorten op veel plaatsen aangepakt. Bij nieuwe wegen wordt het afspoelwater opgevangen en gezuiverd en wordt op verhardingen schoon regenwater afgekoppeld naar de bodem. De landbouw is een belangrijke bron en zal haar verantwoordelijkheid moeten nemen. Bekend is dat de landbouw voor 50% bijdraagt aan de problemen met N en P. Dit wordt vooral veroorzaakt door oppervlakkige afspoeling en uitspoeling van landbouwgronden.

Erfafspoeling is een specifiek probleem voor de veehouderij. Er bestaan grote verschillen tussen bedrijven wat betreft de geloosde jaarvrachten aan stikstof, fosfor, onopgeloste bestanddelen en zuurstofbindende stoffen. Met name dit laatste zorgt bij erfafspoeling voor problemen in het oppervlaktewater. Perssappen en percolaat uit voer bevatten hoge concentraties aan voedingsstoffen die bij een lozing in het oppervlaktewater terecht komen. Er is dan sprake van voederwaardeverlies. Voor het afbreken van de voedingsstoffen onttrekken bacteriën zuurstof aan het water. Bij (te) veel stoffen ontstaat zuurstofgebrek met als gevolg dat het leven in het water afsterft. Op termijn ontstaat een rottingsproces met als gevolg een zuurstofloze 'stinksloot'. Een ander nadeel van perssappen is de lage zuurgraad (pH van circa 5). Bij een dergelijke lage zuurgraad is biologische activiteit nagenoeg onmogelijk met als gevolg dat ook dan al het leven in het oppervlaktewater afsterft. Tevens veroorzaken de voedingsstoffen groei van (blauw)algen in het oppervlaktewater waardoor het veedrink- en zwemwater ongeschikt is voor het gebruik. Om deze reden is het lozen van perssappen, proceswater en percolaat in oppervlaktewater niet toegestaan. De problemen van erfafspoelwater op een rij:

- Omgerekend naar vervuilingseenheden (ve) wordt per veehouderijbedrijf gemiddeld 85 ve per jaar geloosd. Ter vergelijking: een gemiddeld huishouden loost 3 ve per jaar en betaalt hier ca € 150/jaar voor. Hiervoor zijn voorzieningen als riool en rioolwaterzuivering aangelegd om huishoudelijk water af te voeren en zuiveren. De waarde van 85 ve is in vergelijking met de lozing van huishoudens op riool dan: € 4.250/jaar.
- Een RWZI heeft een zuiveringsrendement van ca 80%, dus per huishouden wordt slechts 20% van 3 ve is ca 0.5 ve op oppervlaktewater geloosd. $85 \text{ ve} / 0.5 \text{ ve} = 170$ huishoudens. De lozing van een agrarisch bedrijf van 85 ve komt dus qua lozing op oppervlaktewater overeen met hetgeen van ca 170 huishoudens op oppervlaktewater terecht komt via (kostbare) RWZI's. De waarde en betekenis van de vervuiling op oppervlaktewater door 85 ve komt overeen met $170 \text{ huishoudens} \times 150\text{€} = \text{€}25.500/\text{jaar}$.
- 1 liter afvalwater bevat circa 700 mg aan CZV (= chemisch zuurstof verbruik; dit is een maat voor de zuurstofonttrekking door bacteriën aan het water). In 1 liter perssap zit circa 70.000 mg aan CZV. Dus 1 liter perssap staat gelijk aan 100 liter afvalwater.
- Voor veel stoffen gelden normen voor het oppervlaktewater. Bij erfafspoelwater zijn op 100 meter afstand van het lozingspunt overschrijdingen van fosfaat en stikstof gevonden van respectievelijk 140x en 31x van de MTR-waarde (=Maximaal Toelaatbaar Risico).

2) Wordt door maatregelen voor erfafspoelwater de waterkwaliteit in algemeen zin beter?

Wanneer er effectieve maatregelen worden genomen, dan zal de waterkwaliteit flink verbeteren, zeker ook in de waterlopen direct op en om het agrarisch bedrijf. Stel de lozing van erven vermindert met 75% dan komt dat per agrarisch bedrijf overeen met een afname van lozing op oppervlaktewater van ruim 125 huishoudens. Naast een wezenlijke afname van verontreiniging van oppervlaktewater is van belang dat dit ook in verplichtende regelgeving voor de agrarisch

ondernemers is vastgelegd. *In het Lozingenbesluit open teelt en veehouderij (2000) staat....dat hemelwater, dat in contact is geweest met voer en mest, niet in het oppervlaktewater mag worden geloosd.* Dit een regel waar iedereen zich al aan moet houden. Dit geldt ook voor erfafspoelwater: wanneer hemelwater op het verharde erf in contact komt met onder andere voer(resten), mest(resten), perssappen en percolaat, dan mag dit water niet naar het oppervlaktewater (en de bodem) afstromen.

3) Verontreiniging van het oppervlaktewater ontstaat ook als gevolg van bv bladeren in de sloot en uitwerpselen van volgens (bv aalscholvers in de Oostvaardersplassen).

Dit probleem is eerder al gesignaleerd. Het betreft hier een natuurlijk proces, dat buiten de bevoegdheid van de waterschappen valt. Bij erfafspoeling vindt een lozing plaats als gevolg van menselijk handelen. Het streven is om hier een substantiële daling van de erfemissie te behalen.

4) Het oppervlaktewater heeft toch een zelfreinigend vermogen? Het probleem lost vanzelf op.

Het klopt dat oppervlaktewater zelfreinigend vermogen heeft. Alleen wanneer de belasting te hoog wordt, dan onttrekken de bacteriën te veel zuurstof met als gevolg een zuurstofloze sloot. Er is dan ook geen sprake meer van zelfreinigend vermogen. Bij een lozing met de eerder aangegeven omvang komt het zelfreinigend vermogen onder druk te staan. Juist daarom is een dergelijke puntlozing op basis van regelgeving niet toegestaan.

5) Hoe zit het met lozingen vanuit de industrie?

Wanneer een bedrijf binnen de bebouwde kom gebouwd wordt, dan wordt dit bedrijf aangesloten op het riool. Het bedrijf betaald voor de vervuilingseenheden die worden geloosd. Wanneer een bedrijf in het buitengebied wordt gebouwd, dan zal hij een lozingsvergunning moeten hebben. In de vergunning worden t.a.v. lozingen ook maatregelen gevraagd, zoals de aanleg van een IBA of specifieke bedrijfszuivering. Dus zou dit bedrijf 85 ve per jaar lozen, dan betaald het bedrijf voor deze hoeveelheid ook verontreinigingsheffing.

6) Is het lozen van perssappen en percolaat in de bodem toegestaan?

Het komende Activiteitenbesluit maakt geen onderscheid meer tussen 'water' en 'bodem'. Uit onderzoek van het ministerie van VROM (nu: Infrastructuur en Milieu) is gebleken dat een lozing van perssappen en percolaat leidt tot een lichte verontreiniging van het grondwater. Een puntlozing in de bodem is daarom niet toegestaan (vgl. met oppervlaktewater). Het Activiteitenbesluit staat toe dat erfafspoelwater gedurende het gehele jaar diffuus (niet op een punt) verspreid mag worden over de percelen (uitrijden, beregenen). Voor de bodem is de gemeente het bevoegd gezag.

7) Is het toepassen van bv een bezinksloot(of zaksloot) niet veel beter en praktischer?

Hier is onderzoek naar gedaan (zie eerder). De waterschappen hebben pilotprojecten met nageschakelde voorzieningen (agrowadi's helofytenfilters, bezink- en cascadesloten) uitgevoerd met het idee dat dan op de erven zelf niet of nauwelijks iets hoeft te gebeuren. Dus uit oogpunt van praktisch en haalbaar. Uit deze pilotprojecten blijkt dat dergelijke voorzieningen niet onder alle omstandigheden goed werken en dus onvoldoende garantie bieden om tot een acceptabel lozing in het oppervlaktewater of op de bodem te komen. Dit geldt ook voor bezinksloten. In 2010 is van alle pilotprojecten met nageschakelde voorzieningen een samenvattende rapportage gemaakt. De betreffende waterschappen hebben hiertoe hun onderzoeksgegevens aangeleverd. Uit de gegevens van o.a. Groot Salland en Vallei en Eem blijkt dat de bezinksloot ook geen robuust resultaat kent. Voor de werkgroep is dit reden om dergelijke voorzieningen niet als generieke maatregel voor te schrijven. In incidentele gevallen kunnen dit soort voorzieningen best goed werken.

8) Is een bezinksloot (met overloop) op basis van het Activiteitenbesluit toegestaan?

Nee. Het Activiteitenbesluit gaat uit van een middelvoorschrift, namelijk het opvangen van vrijkomende vloeistoffen uit een voeropslag in gebruik in een mestdichte opvangvoorziening. Het ministerie ziet een bezinksloot zonder bodemafdekking als puntlozing. Bij een overloop ontstaat een lozing op oppervlaktewater en of de bodem. Dit is niet toegestaan.

9) Wat nu als de opvangvoorziening een overstort geeft?

Hier is dan sprake van een calamiteit. Bij het ontwerpen van zuiveringen en of opvangvoorzieningen wordt altijd uitgegaan van een bepaalde capaciteit, waarbij rekening wordt gehouden met het kunnen voorkomen van een enkele overstort. Bij het bepalen van de grootte van de opvangvoorziening voor erfafspoelwater is dit ook aan de orde. De grootte is bijvoorbeeld ook afhankelijk van de bedrijfsvoering (bv aantal malen uitrijden).

10) Is verdunnen of gedoseerd lozen een optie?

Nee, in beide gevallen blijft de lozing (de vracht) in het oppervlaktewater hetzelfde.

11) Het realiseren van opvangputten etc. in een bestaande erfsituatie is moeilijk te realiseren en kostbaar. Wordt daar rekening mee gehouden?

In het Activiteitenbesluit is een overgangperiode opgenomen. Deze eindigt nu nog in 2015, maar LTO Nederland heeft tijdens de inspraakronde aangegeven dat deze periode te kort is. Dit zou minstens 2025 moeten zijn omdat dit beter aansluit bij de investeringsrimte van agrarische bedrijven. Mogelijk dat in de onderhandelingen 2020 als compromis wordt bepaald. In het concept Activiteitenbesluit is voor bestaande voeropslagen voor gras- en snijmaïs de overgangperiode van toepassing. In deze periode moet de emissie naar het oppervlaktewater zoveel mogelijk beperkt worden. Bij nieuwbouw van voeropslagen en herinrichting van het erf moet na het ingaan van het besluit direct voldaan worden aan het middelvoorschrift.

12) Het gaat om schoner oppervlaktewater. Waarom dan geen doelvoorschrift?

Een doelvoorschrift is voor de waterschappen als toezichthouder veel eenvoudiger. In de uitgevoerde onderzoeken zijn echter tot op heden geen maatregelen en voorzieningen gevonden waarmee een acceptabele lozing ontstaat. Bij een doelvoorschrift zou dan een norm worden gesteld waarvan op voorhand niet zeker is of deze met bepaalde maatregelen en voorzieningen bereikt kan worden. Vandaar nu een middelvoorschrift.

13) Wie gaat op het erf controleren of perssappen en percolaat naar een opvangvoorziening gaan?

Voor het oppervlaktewater is het waterschap bevoegd gezag. Voor de bodem is dit de gemeente. Maar het probleem van erfafspoeling wordt niet opgelost door handhaving. De overheden stellen een kader vast en het is aan agrariërs in dit geval om aan de regels te voldoen. Wettelijk mag er op snelwegen 120 km/h worden gereden, maar iemand kan besluiten om 150 km/h te gaan rijden. Deze verantwoordelijkheid ligt bij de persoon.

14) Hoeveel water moet ik per voeropslag opvangen?

Dit is van tal van factoren afhankelijk. Berekeningen met bepaalde uitgangspunten geven aan dat op jaarbasis ongeveer 100 tot 150 kuub moet worden opgevangen. Dit is echter afhankelijk van tal van factoren (o.a. afmeting opslag, frequentie van uitrijden en management). Maar ook het nemen van preventieve bronmaatregelen (zoals het reduceren van vervuild erfoppervlak, scherpe scheiding van 'schoon' en 'vuil' erfwater, deels overdekken van voeropslag, e.a.) kunnen het volume van de opslag voor 'vuil' erfwater beïnvloeden.

15) Hoe staan de gemeenten in dit verhaal?

Een doelgroep in het Communicatieplan Erfafspoelwater zijn de gemeenten. Ook zij zullen geïnformeerd worden. Het kan niet zo zijn dat op bedrijven niet de juiste maatregelen genomen worden omdat de gemeente hiervan geen weet heeft. Bij vergunningverlening moet bekend zijn waar het bedrijf aan moet voldoen. Ook de adviseurs van agrariërs worden voorgelicht.

16) Hoe kunnen wij op korte termijn het beste inspelen op het komende Activiteitenbesluit?

Door in een bestaande erfsituatie zoveel mogelijk brongerichte maatregelen toe te passen waarmee een emissie naar het oppervlaktewater (en de bodem) voorkomen kan worden. Het aanleggen van gootjes, bezinkputjes e.d. is in de bestaande situatie vaak moeilijk en kostbaar. Vandaar ook de overgangspeiode. Hemelwater vanaf een bezemschoon erf mag worden geloosd. Door het erf te compartimenteren kan het 'vuile' deel van het erf zo klein mogelijk worden gehouden. Perssappen en percolaat uit de voeropslag moeten opgevangen worden.

De **overgangperiode** geldt, zoals het nu lijkt, alleen voor voeropslagen voor gras- en snijmaïs die bij het ingaan van het Activiteitenbesluit op het bedrijf aanwezig zijn. De overige opslagen (voor de opslag van bijproducten en vaste mest) moeten direct bij het ingaan van het besluit ingericht worden met een opvangvoorziening (= middelvoorschrift). Dit geldt ook bij nieuwbouw/renovatie van voeropslagen na in werking treden van het besluit.

17) Zijn er alternatieve oplossingen mogelijk?

Ja. Het Activiteitenbesluit voorziet in de mogelijkheid om alternatieven voor het middelvoorschrift aan te dragen, mits deze voldoende getoetst en onderbouwd zijn en tenminste gelijkwaardig zijn aan het middelvoorschrift. De geboden tijd kan gebruikt worden voor het zoeken naar alternatieve maatwerkoplossingen die betaalbaar en praktijkrijp zijn. In de tussenliggende periode zouden bv bezinksloten toegepast kunnen worden om de druk op het milieu te verkleinen. Maatregelen op het erf zijn dan altijd nodig. Ook in de overgangperiode kunnen alternatieve oplossingen toegepast worden om de emissie naar het oppervlaktewater (en de bodem) te verminderen.

Voor alle duidelijkheid: de waterschappen vinden dat er wel alternatieven bestaan voor erfafspoelwater, echter op dit moment is er geen oplossing gevonden waarvan eenduidig kan worden vastgesteld dat het een robuuste oplossing is. Vandaar het opvangen van perssappen en percolaat in een mestdichte opvangvoorziening. Mogelijke alternatieve oplossingen zullen nu vanuit de sector moeten komen.

18) Moet het probleem niet met simpele maatregelen beheersbaar worden gemaakt?

De Werkgroep Erfafspoeling zoekt sinds 2005 naar oplossingen die voor hen het gewenste resultaat opleveren en goed bij de praktijk aansluiten. Uit de diverse onderzoeken is tot op heden echter niet gebleken dat er een robuuste oplossing is die met voldoende zekerheid een goed resultaat oplevert. Het probleem is zonder maatregelen niet beheersbaar is te maken. Dit betekent zowel voor betrokken agrariërs als de waterschappen een teleurstelling.

19) Is het mogelijk om een landelijke regeling voor maatregelen te ontwikkelen en open te stellen?

De werkgroep Erfafspoeling neemt het initiatief om dit met het ministerie te bespreken. Mogelijk zijn subsidies via VAMIL o.i.d. mogelijk. De werkgroep zal zich hier sterk voor maken. Het is van belang dat agrarisch ondernemers dan voor hun bedrijf afdoende maatregelen nemen voordat deze wettelijk verplicht zullen zijn.

20) Hoe zit het met het koepad?

Bij erfafspoeling gaat het primair over koeveerkeer over het erf. Hemelwater vanaf een bezemschoon erf mag rechtstreeks worden geloosd. Dus het gedeelte waar de koeien lopen moet regelmatig schoongemaakt worden. Bij een koepad op het perceel mag mest vanaf de verharding niet rechtstreeks in de sloot lopen.

Visie LTO

Tijdens de bijeenkomst in Zuid Nederland (Vught) heeft Johan Elshof namens ZLTO nog de visie van LTO gegeven. LTO onderkent de problematiek en ze beseft dat ook de landbouw een bijdrage moet leveren aan de verbetering van de waterkwaliteit. Wel kiest LTO voor praktische, haalbare en betaalbare oplossingen voor dit probleem.

Tijdens de inspraakperiode van het Activiteitenbesluit (is gesloten op 15 februari jl.) heeft LTO Nederland een brief van 27 pagina's met aan op- en aanmerkingen op het concept Activiteitenbesluit ingebracht. Voor erfafspoelwater vindt zij de overgangsperiode voor bestaande bedrijven te kort (zie eerder). Het aanbod van de Brabantse waterschappen wordt omarmd om aan ZLTO-afdelingen, studieclubs etc. voorlichting te geven, als die daar om vragen. Dat zelfde geldt voor het organiseren van excursies naar voorbeeldbedrijven, aansluiting zoeken bij open dagen van nieuwe ligboxenstallen etc.

LTO is van mening dat er meer van 'last' naar 'lust' gedacht moet worden. Er gaat nu door het afstromen van perssappen en percolaat voedingswaarde (mineralen) verloren. Dit is ongewenst. Anders gezegd: hoe kunnen we geld verdienen met het voorkomen van verlies van perssappen en percolaat. Dat zelfde geldt voor het erfwater: hoe kan dit aangewend worden in de verdrogingsbestrijding? Hier ligt een uitdaging voor de sector. De sector zal als geheel moeten zoeken naar alternatieve oplossingen waardoor voor de waterschappen het probleem is opgelost en voor de boer een alternatief wordt geboden waarmee hij zijn voordeel kan doen. De sector verwacht dan wel een meedenkend en betrokken waterschap aan zijn zijde. In Brabant zijn daarmee in het afgelopen jaar al goede ervaringen opgedaan.

Andere aandachtspunten vanuit LTO zijn:

- Meer aandacht voor een goede, betrokken en voldoende uniforme en consistente informatievoorziening vanuit Waterschappen: van probleem erkenning tot effectiefste maatregel.
- Er dient oog te zijn en blijven voor het werken van een agrarisch ondernemer in een natuurlijke / agrarische productie omgeving (kringloop) met een economische doelstelling. Voedingsstoffen die rouleren in een natuurlijke kringloop zijn een reeel referentiekader, een nullozing niet.
- De problematiek kan per regio sterk verschillen: op de hoge zandgronden is vooral de bodemlozing de beperkende factor, in veenweide gebied kan bijv. een erf niet aflopend worden aangelegd.
- Overheid (Rijk en Waterschappen) zijn de eerst aangewezenen om deze regelgeving bekend te maken en uit te leggen.
- Er dient een redelijke overgangstermijn te worden gehanteerd om onevenredige kosten opdrijving te voorkomen voor agrarisch ondernemers.

Er dient, aanvullende op de bestaande pilot ervaringen, werk te worden gemaakt van onderzoek naar en acceptatie van voldoende effectieve alternatieve maatregelen. Het Activiteitenbesluit biedt deze ruimte.